

Република Србија
Агенција за безбедност саобраћаја

АНАЛИЗА СТАЊА БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА У ЛОКАЛНОЈ САМОУПРАВИ

Република Србија
Агенција за безбедност саобраћаја

АНАЛИЗА СТАЊА БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА У ЛОКАЛНОЈ САМОУПРАВИ

Београд, 2018. година

Република Србија
Агенција за безбедност саобраћаја

Садржај

Повод за израду упутства и коме је оно намењено.....	2
1. Појам и значај праћења стања безбедности саобраћаја на локалном нивоу	3
2. Врсте и извори података који се анализирају	4
2.1. Врсте података	4
2.2. Извори података	4
2.2.1. Подаци који су већ расположиви	4
2.2.2. Подаци који се прикупљају додатним истраживањима	6
3. Анализа података о саобраћајним незгодама	7
3.1. Начин прикупљања података о саобраћајним незгодама	8
4. Анализа података о индикаторима безбедности саобраћаја	9
4.1. Индикатори понашања учесника у саобраћају	9
4.2. Индикатори безбедности саобраћаја у вези са путем, возилима и здравственом збрињавању повређених у саобраћају	10
4.3. Начин прикупљања података о индикаторима безбедности саобраћаја ..	11
5. Анализа података о ставовима грађана о безбедности саобраћаја	13
5.1. Начин прикупљања података о ставовима грађана	14
ПРИЛОГ 1: Пример свеобухватне анализе података о стању безбедности младих у саобраћају	15
ПРИЛОГ 2: Извештавање о стању безбедности саобраћаја на подручју локалне самоуправе	16

ПОВОД ЗА ИЗРАДУ УПУТСТВА И КОМЕ ЈЕ ОНО НАМЕЊЕНО

У Републици Србији годишње погине око 600 лица и око 3.400 лица задобије тешке телесне повреде у саобраћајним незгодама (просек из претходних пет година). Ризик страдања у саобраћају у Србији је већи него у развијеним земљама у Европи, међутим, Србија се налази на путу изградње система управљања безбедношћу саобраћаја, који треба да доведе до системског унапређења безбедности саобраћаја.

У најразвијенијим земљама је одавно препознато, а и Република Србија је прихватила Националном Стратегијом безбедности саобраћаја (2015-2020), да се безбедношћу саобраћаја може управљати и да саобраћајне незгоде нису несреће, већ су последице пропуста и грешака у систему човек-возило-пут-околина. Један од основних елемената управљања безбедношћу саобраћаја на неком подручју јесте анализа стања безбедности саобраћаја и препознавање највећих проблема и мера за њихово отклањање.

Најзначајнији носиоци активности на унапређењу стања безбедности саобраћаја на националном нивоу су Влада Републике Србије, Агенције за безбедност саобраћаја, Министарство унутрашњих послова и други субјекти који могу да делују на националном нивоу, док су активности на унапређењу стања безбедности саобраћаја на локалном нивоу у надлежности локалних самоуправа, а пре свега Локалних тела за координацију послова безбедности саобраћаја (у даљем тексту Савет за безбедност саобраћаја/Савет).

Ако пођемо од тога да се безбедношћу саобраћаја може управљати, први корак у управљању јесте анализа стања безбедности саобраћаја. Анализа стања служи као алат доносиоцима одлука у локалној самоуправи који су задужени за унапређење безбедности грађана у саобраћају – градоначелнику/председнику општине, члановима Савета за безбедност саобраћаја, и представницима свих институција-субјеката у систему безбедности саобраћаја, као основа за планирање и предузимање мера.

Локалне самоуправе имају кључну улогу у смањењу броја настрадалих лица у саобраћајним незгодама на путевима своје локалне самоуправе. Циљ израде овог Упутства је да се помогне локалним самоуправама да утврде постојеће стање, идентификују највеће проблеме и факторе који доводе до саобраћајних незгода, а затим да дефинишу и усмере активности за смањење страдања у саобраћају.

Упутство је пре свега намењено Саветима за безбедност саобраћаја, односно субјектима (институцијама или делегираним појединцима) који су одговорни да прате стање безбедности саобраћаја на локалном нивоу, израђују Извештаје и предлажу мере и активности за унапређење безбедности саобраћаја.

1. ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ПРАЋЕЊА СТАЊА БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Праћење података о стању безбедности саобраћаја подразумева редовне и непрекидне активности на прикупљању, систематизацији и анализи података о саобраћајним незгодама и њиховим последицама, али и праћење других обележја безбедности саобраћаја, као што су: понашање учесника у саобраћају, ставови грађана о опасностима у саобраћају, подаци о стању путева, опреми пута и опасним деоницама пута, подаци о мобилности становништва у саобраћају, подаци о возилима, подаци о возачима и сл.

Резултати анализе стања безбедности саобраћаја за територију локалне самоуправе треба да прикажу највеће проблеме безбедности саобраћаја у конкретној локалној самоуправи који треба да служе као смернице у даљем раду одговорних лица, тј. институција.

За сваки уочени проблем треба да буду препознати сви релевантни субјекти који ће се системски бавити његовим решавањем у предстојећем периоду и кључне активности које се од њих очекују. Задатак председника Савета је да обезбеди активно учешће свих институција у локалној самоуправи које имају надлежност за решавање појединих проблема. Очекује се да представници Савета и доносиоци одлука у локалној самоуправи формирају тимове који ће се систематски бавити уоченим проблемима. Председник Савета, на основу предочених му резултата анализа стања, делегира задатке члановима Савета/представницима релевантних институција, проверава сврсисходност, систематичност и свеобухватност предложених планова и активности; прати реализацију активности, као и остварене ефекте унапређења безбедности саобраћаја.

Одабране активности за унапређење безбедности саобраћаја сврставају се у Програме трошења средстава од наплаћених новчаних казни за учињене саобраћајне прекршаје на територији локалне самоуправе, које на годишњем нивоу предлажу Савети за безбедност саобраћаја. Програми трошења средстава морају бити сачињени у складу са Законом о безбедности саобраћаја, и на основу података и најважнијих чињеница о стању безбедности саобраћаја и проблемима конкретне локалне самоуправе. С тим у вези, **најважнији предуслов за квалитетну израду Програма је претходно урађена квалитетна и свеобухватна анализа стања безбедности саобраћаја за посматрано подручје.** Након израде Програма, исти је потребно доставити Агенцији на сагласност.

2. ВРСТЕ И ИЗВОРИ ПОДАТАКА

2.1. Врсте података

У зависности од циљева истраживања, обима планираног истраживања, као и резултата који се очекују, за анализу стања безбедности саобраћаја на неком подручју могу се користити:

1. подаци о саобраћајним незгодама,
2. подаци о индикаторима безбедности саобраћаја:
 - а. индикатори о понашању учесника у саобраћају,
 - б. индикатори у вези са путем, возилима и здравственим збрињавањем повређених у саобраћају,
3. подаци о ставовима грађана о безбедности саобраћаја,
4. остали подаци у вези са безбедношћу саобраћаја.

2.2. Извори података

Када су питању извори поменутих података и начин њиховог прикупљања, представници локалне самоуправе треба да:

- А. користе податке које већ имају на располагању,
- В. реализују додатна истраживања, када препознају потребу за тим.

2.2.1. Подаци који су већ расположиви

Када су у питању подаци које локалне самоуправе већ имају на располагању, мисли се на податке свих институција које су укључене у рад Савета, као на пример подаци којима располажу:

- управљач локалних путева (стање саобраћајне сигнализације, постојање/недостатак пешачке инфраструктуре, уочени проблеми-опасне деонице пута, примедбе грађана, итд.),
- представници полиције (подаци о саобраћајним незгодама из текуће године, подаци о прекршајима, итд.)
- представници основних и средњих школа (безбедност деце у зони школа, потенцијал за едукацију наставних кадрова са аспекта безбедности саобраћаја, актуелни проблеми, примедбе родитеља, итд.),
- ауто-школе (искуства и евентуални проблеми, трансфер знања, итд.),

- здравствене установе (подаци о повредама, подаци о збрињавању настрадалих, и сл.)
- и други.

Поред тога, Савети имају на располагању и мноштво података о безбедности саобраћаја које обезбеђује Агенција за безбедност саобраћаја, свакој локалној самоуправи. Овде се првенствено мисли на:

- **Интегрисану базу података о обележјима безбедности саобраћаја** (<http://195.222.96.212/ibbsPublic/>) која је јавно доступна кроз WEB GIS апликацију, и која садржи:
 - податке о саобраћајним незгодама које су се догодиле у Републици Србији у периоду од 1997. године до данас,
 - податке са вредностима истраживања индикатора понашања учесника у саобраћају,
 - податке о ставовима грађана о ризицима у саобраћају,
 - податке ЈП Пuteва Србије о мерењима просечног годишњег протока саобраћаја,
 - и др.

Поред података који су доступни кроз поменуту апликацију, Агенција за безбедност саобраћаја припрема и публикује на сајту материјале који локалним самоуправама могу послужити као олакшица за сагледавање стања безбедности саобраћаја и покретање активности. Неки од **материјала** на сајту Агенције са којима представници Савета треба да буду упознати су:

- Статистика локалних самоуправа (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-lokalne-samouprave/>):
 - Анализе стања безбедности саобраћаја по локалним самоуправама,
 - Индикатори безбедности саобраћаја по Полицијским управама,
 - Ставови учесника у саобраћају по Полицијским управама.
- Статистички извештаји о стању безбедности саобраћаја (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-i-analize/statisticki-izvestaji/>),
- карте ризика, индикатора и ставова по општинама, градовима, односно полицијским управама (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-i-analize/karte-pokazatelja/>),
- резултати различитих циљаних истраживања у форми Прегледних извештаја (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-i-analize/pregledni-izvestaji/>),

- вредности Индикатора на националном нивоу (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-i-analize/trendovi>),
- припремљене Брошуре (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-i-analize/brosure>)
- анализа посебних Категорија учесника у саобраћају (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/statistika-i-analize/kategorije-ucesnika-u-saobra-caju>) и
- резултати Реализованих пројеката (<http://www.abs.gov.rs/%D1%81%D1%80/analize-i-istrazivanja/realizovani-projekti>).

2.2.2. Подаци који се прикупљају додатним истраживањима

Након сагледавања расположивих података Савет може уочити потребу за **реализацијом додатних истраживања**. Додатна истраживања се могу реализовати:

- сопственим кадровским ресурсима,
- путем јавних набавки,
- у сарадњи са волонтерима.

Истраживања сопственим кадровским ресурсима подразумевају истраживања малог обима, нпр. обилазак локација на терену и сл. Путем јавних набавки се реализују истраживања која треба да спроводи независан тим истраживача, истраживања већих размера, и истраживања која захтевају научна и стручна знања чијим капацитетима локална самоуправа не располаже. За реализацију истраживања на локалном нивоу препорука је да се преузму већ развијене методологије истраживања од стране Агенције за безбедност саобраћаја, и примене на локалном нивоу (нпр. методологија – упутство за мерење индикатора безбедности саобраћаја). Код реализације истраживања у сарадњи са волонтерима посебну улогу могу имати средње саобраћајне школе на локалном нивоу и одређене волонтерске организације. Понекад се може успоставити сарадња и са суседним локалним самоуправама.

3. АНАЛИЗА ПОДАТАКА О САОБРАЋАЈНИМ НЕЗГОДАМА

Подаци о саобраћајним незгодама и њиховим последицама су једни од најзначајнијих и најконкретнијих показатеља стања безбедности саобраћаја на неком подручју, али и најчешће коришћених за анализу безбедности саобраћаја.

На основу података о саобраћајним незгодама могу се анализирати:

- Број и врста саобраћајних незгода по годинама (са погинули лицима, са повређеним лицима, са материјалном штетом и укупно),
- Подаци о последицама саобраћајних незгода (број погинулих, број повређених, висина материјалне штете),
- Типови саобраћајних незгода,
- Утицајни фактори и околности настанка саобраћајних незгода,
- Структура настрадалих лица (према својству, старости, полу),
- Просторни подаци о саобраћајним незгодама (о месту где су се догодиле незгоде),
- Временска расподела саобраћајних незгода и настрадалих лица (у које доба године, месечна расподела, дневна расподела, часовна расподела).

Поред поменутог, на основу података о саобраћајним незгодама, могу се рачунати различити ризици, који се добијају као количник неког од података у вези са саобраћајним незгодама (број саобраћајних незгода, број погинулих лица и сл.) и неке друге важне величине (број становника, број возила, број возача, дужина путне мреже, број пређених километара и сл.). Ови подаци су веома важни, пре свега, ради поређења са другим локалним самоуправама, односно сличним подручјима.

Ризици који се најчешће користе у анализама стања безбедности саобраћаја су:

- јавни ризик (ризик смртог страдања или повређивања у односу на број становника, или број припадника неке посматране популације или категорије учесника у саобраћају, нпр. бр. погинулих у саобраћају на милион становника неког подручја),
- саобраћајни ризик (представља број погинулих или повређених у саобраћају у односу на број регистрованих возила у неком временском периоду) и
- динамички ризик (представља број погинулих или повређених у саобраћају у односу на број пређених километара, посматрано за одређене категорије учесника у саобраћају у неком временском периоду).

На основу ових података могу се посматрати промене стања безбедности саобраћаја кроз време, као на пример да ли кроз године постоји тренд раста или смањења броја саобраћајних незгода, односно броја погинулих и повређених лица. Могу се уочити најчешће врсте саобраћајних незгода, типови саобраћајних незгода и утицајни фактори који доводе до незгода.

Анализом ових података може се утврдити структура настрадалих лица (старост настрадалих, пол, возачки стаж...), могу се уочити у ком својству учесници у саобраћају навише страдају (возачи, путници или пешаци), које категорије возила су највише заступљене у саобраћајним незгодама (аутомобили, бицикли, мотоцикли, мопеди, камиони, аутобуси и сл.). Могу се добити, такође, и просторни подаци који указују на то где се саобраћајне незгоде у већој или мањој мери догађају (насеље, ван насеља, категорија пута, локације повећаног накупљања саобраћајних незгода и сл.), као и подаци о временској расподели саобраћајних незгода (у које доба године, месеца или дана се саобраћајне незгоде догађају).

3.1. Начин прикупљања података о саобраћајним незгодама

До података о саобраћајним незгодама и њиховим последицама, Савети за безбедност саобраћаја могу доћи:

- коришћењем WEB GIS Апликације на сајту Агенције за безбедност саобраћаја,
- преко представника саобраћајне полиције који је члан Савета,
- директно од Управе саобраћајне полиције.

Подаци о саобраћајним незгодама који су доступни кроз WEB GIS Апликације на сајту Агенције, садрже податке о саобраћајним незгодама за Републику Србију од 1997. године до краја претходне године. Детаљније информације о апликацији можете прочитати у Информативној брошури о WEB GIS апликацији, у Корисничком упутству и Упутству за разумевање података из апликације, које можете преузети са сајта Агенције, на линку: <http://www.abs.gov.rs/cp/analize-i-istravanje/baza-podataka>.

Податке о саобраћајним незгодама које су се догодиле у текућој години, као и детаљније податке (из дневних извештаја полиције) о конкретним саобраћајним незгодама, могуће је добити од представника саобраћајне полиције који је члан Савета, односно од Управе саобраћајне полиције.

4. АНАЛИЗА ПОДАТАКА О ИНДИКАТОРИМА БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА

Подаци о саобраћајним незгодама и њиховим последицама, представљају коначне исходе и последице саобраћаја, али не дају потпун одговор о томе шта доводи до саобраћајних незгоде. Познавање података о вредностима индикатора безбедности саобраћаја омогућава да се утврде проблеми безбедности саобраћаја и пре догађања прве саобраћајне незгоде, односно без познавања података о незгодама и њиховим последицама, али и да се планирају мере за унапређење безбедности саобраћаја.

Подаци о вредностима индикатора безбедности саобраћаја указују на кључне проблеме, али и на њихову величину, као и на одговорности и обавезе појединих институција и организација задужених за предузимање мера у вези са конкретним индикаторима. Позитивне промене вредности индикатора са аспекта безбедности саобраћаја допринеће смањењу броја и последица саобраћајних незгода.

Кључне области за праћење индикатора безбедности саобраћаја:

- **Понашање** учесника у саобраћају (коришћење заштитних система у возилу, алкохол, дневна светла, мобилни телефон, кациге и др.)

- **Возила**

- **Путеви**

- **Здравствена заштита** повређених након саобраћајне незгоде

4.1. Индикатори понашања учесника у саобраћају

Понашање учесника у саобраћају, а посебно поштовање прописа, у великој мери утиче на безбедност саобраћаја. Подаци који би требало да укажу на понашања учесника у саобраћају треба одабрати на начин да буде једноставно њихово коришћење и разумевање. Препоруке су да показатељи понашања учесника у саобраћају буду одабрани на начин да њихово значење буде јасно, али и да укажу на потенцијалне мере које треба предузети да се понашања учесника у саобраћају промене у безбеднија понашања. Приликом одабира података важно је водити се и тиме да је релативно једноставно њихово мерење и израда анализа и извештаја.

Показатељи понашања учесника у саобраћају, који су препознати да поуздано оцењују стање безбедности саобраћаја, при чему се и релативно лако мере и прате, а показали су се и као добри показатељи стања безбедности саобраћаја на националном нивоу (сваке године се мере и детаљно прате вредности кроз године од стране Агенције за безбедност саобраћаја), су:

- Процент возача који управљају возилом у саобраћају под дејством алкохола,
- Процент возила (посебно за сваку категорију возила: аутомобили, мотоцикли, камиони...) која у насељу/ван насеља прекорачује дозвољену брзину,
- Процент употребе сигурносних појасева од стране возача, сувозача и путника на задњим седиштима у аутомобилима у насељу/ван насеља/на аутопуту,
- Процент мотоциклиста и мопедиста који користе кациге у насељу/ван насеља,
- Процент деце која се исправно превозе у аутомобилу у насељу/ван насеља/на аутопуту (користе ауто седишта или заштитни појас).

Анализом индикатора понашања могу се уочити небезбедна понашања, упоредити вредности индикатора са осталим полицијским управама, односно локалним самоуправама, и идентификовати небезбедна понашања која су утицала на настанак или на тежину последица саобраћајних незгода. Најбоље је комбиновано посматрати податке о индикаторима понашања и податке о саобраћајним незгодама како би се дошло до одређених закључака. На пример, страдање великог броја деце путника у путничким аутомобилима може се довести у везу са ниским процентом коришћења дечијих ауто седишта, што уједно представља и проблем чијем решавању треба посветити пажњу. Такође, вредности индикатора које указују на то да велики број возача путничких аутомобила учествује у саобраћају када је под утицајем алкохола, или прекорачује брзину, могу се довести у везу са повећаним учешћем ове категорије возила у саобраћајним незгодама.

4.2. Индикатори безбедности саобраћаја у вези са путем, возилима и здравственим збрињавањем повређених у саобраћају

Подаци који се на индиректан начин користе за анализу стања безбедности саобраћаја на националном нивоу, а могу бити коришћени и у анализи стања безбедности саобраћаја на територији локалне самоуправе, су и подаци у вези са:

- путем и путном инфраструктуром,
- возилима и
- здравственом збрињавању повређених.

Подаци у вези са стањем пута и путне инфраструктуре који би се могли користити у анализи стања безбедности саобраћаја на територији локалне самоуправе су подаци о томе да ли је путна инфраструктура прилагођена потребама свих учесника у саобраћају (да ли постоје изграђени тротоари у насељу, да ли су адекватно обележене зоне школа, да ли је усклађена функција пута, дизајна, распореда и ограничења брзине како би се прилагодила људској грешци на начин да саобраћајне незгоде не доводе до смрти и озбиљних повреда).

Као подаци о возилима могли би бити истраживани подаци у вези са старошћу возног парка, подаци у вези хомогености возног парка (учешће теретних возила у саобраћајном току), подаци о раду техничких прегледа на подручју локалне самоуправе и сл.

Осим података о путној инфраструктури и возилима, на националном нивоу се као остали индиректни показатељи прикупљају и прате и подаци о здравственом збрињавању повређених у саобраћајним незгодама, што би се, у одређеној мери, могло пратити и на локалном нивоу, макар са аспекта скраћења времена одзива хитних служби након саобраћајних незгода, обезбеђења довољног броја возила за збрињавање након саобраћајне незгоде и увођења јединственог броја за хитне позиве.

Податке о стању пута и возног парка, односно, податке о ефикасности збрињавања настрадалих, треба детаљно анализирати са аспекта њиховог доприноса настанку саобраћајних незгода и величине последица саобраћајних незгода.

4.3. Начин прикупљања података о индикаторима безбедности саобраћаја

До података о индикаторима безбедности саобраћаја, Савети могу доћи:

- истраживањем података на терену и
- коришћењем резултата истраживања Агенције за безбедност саобраћаја.

За потребе истраживања података на терену (подручју локалне самоуправе) Савети могу користити националну методологију – Упутство за мерење индикатора безбедности саобраћаја које је развијено од стране Агенције за безбедност саобраћаја и које је примењиво, како на националном, тако и на

локалном нивоу. У Упутству се налазе смернице о величини узорка који треба обухватити истраживањем, времену вршења истраживања, локацијама вршења мерења, начину агрегације података итд.

Уколико Савети нису у могућности да самостално изврше мерење индикатора понашања учесника у саобраћају, могу преузети резултате истраживања које Агенција сваке године реализује за ниво полицијске управе, што би у том случају значило да локална самоуправа за резултате индикатора безбедности саобраћаја користи резултате утврђене за ниво полицијске управе којој припада. Резултати истраживања Агенције за безбедност саобраћаја су јавно доступни на сајту Агенције (<http://www.abs.gov.rs/cp/analize-i-istrazivanja/statistika-lokalne-samouprave/indikatori-bezbednosti-saobracaja>).

До одређених података о индикаторима безбедности саобраћаја, Савети могу доћи и преко чланова Савета, рецимо до одређених индикатора у вези са стањем пута Савет може доћи преко представника Управљача пута, као и што до одређених индикатора у вези са возилима Савет може доћи преко свог члана – представника саобраћане полиције.

5. АНАЛИЗА ПОДАТАКА О СТАВОВИМА ГРАЂАНА О БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА

Подаци о ставовима становништва о безбедности саобраћаја и ризицима у друмском саобраћају су од великог значаја, када је у питању анализа тренутног стања и планирање мера и активности за унапређење стања безбедности саобраћаја.

На основу података о саобраћајним незгодама се могу утврдити које категорије учесника у саобраћају имају највећи ризик од учешћа у саобраћајним незгодама, даље се истраживањима индикатора понашања ових категорија учесника у саобраћају могу утврдити која су то ризична понашања која повећавају ризик од страдања у саобраћају. Да би се ризично понашање детаљно схватило потребно је анализирати ставове ових учесника у саобраћају. На основу сагледавања ставова, знања и понашања учесника у саобраћају врши се анализа и процена које мере и активности треба приоритетно предузети.

Анализом ставова може се доћи до разлога зашто се учесници небезбедно понашају. На пример, због недовољног знања или погрешних ставова о значају појасева на задњем седишту веома мали проценат путника на задњем седишту у Србији користи појас (12% према истраживањима Агенције у 2017. години). Са друге стране, истраживања показују да су појасеви, како на предњем тако и на задњем седишту, најзначајнији елемент пасивне заштите и доказано је да су најефикасније средство заштите путника у возилу када дође до саобраћајне незгоде.

Неки од ставова грађана који указују на разлоге њиховог небезбедног понашања у саобраћају, а који су се показали као добри показатељи стања безбедности саобраћаја на националном нивоу (Агенција за безбедност саобраћаја Републике Србије је 2014. и 2017. године реализовала национална истраживања ставова учесника у саобраћају о безбедности саобраћаја и ризицима у друмском саобраћају), су:

- Ставови грађана о брзој вожњи,
- Ставови грађана о ометаној пажњи и умору током вожње,
- Ставови грађана о кажњавању за саобраћајне прекршаје,
- Ставови грађана о вожњи под утицајем (алкохола, дрога, лекови и сл.),
- Ставови грађана о значају заштитних система у возилу (појасеви, ваздушни јастуци, дечја ауто седишта и др.),
- Ставови мотоциклиста и мопедиста о значају заштитних кацига.

5.1. Начин прикупљања података о ставовима грађана о безбедности саобраћаја

До података о ставовима грађана о безбедности саобраћаја, Савети могу доћи:

- истраживањем података на терену и
- коришћењем резултата истраживања Агенције за безбедност саобраћаја.

Када су у питању подаци о ставовима учесника у саобраћају о безбедности саобраћаја, Савети могу прикупити податке анкетним истраживањем на подручју своје локалне самоуправе. Препорука је да се користи методологија за истраживање ставова и анкетни упитници које је усвојила Агенција за безбедност саобраћаја и која је примењива и за национални и за локални ниво, а заснована је на методологији истраживања у пројекту ESRA - пројекат који је покренут и финансиран од стране Европске комисије 2015. године (<http://www.abs.gov.rs/cp/analize-i-istrazivanja/realizovani-projekt>).

Уколико Савети нису у могућности да самостално истраже ставове грађана о безбедности саобраћаја, могу се користити резултатима истраживања Агенције за безбедност саобраћаја за ниво полицијске управе, што би у том случају значило да локална самоуправа за резултате ставова о безбедности саобраћаја користи резултате утврђене за ниво полицијске управе којој припада. Резултате истраживања Агенције за безбедност саобраћаја су јавно доступни на сајту Агенције (<http://www.abs.gov.rs/cp/analize-i-istrazivanja/statistika-lokalne-samouprave/stavovi-uce-snika-u-saobracaju>).

ПРИЛОГ 1: ПРИМЕР СВЕОБУХВАТНЕ АНАЛИЗЕ ПОДАТАКА О СТАЊУ БЕЗБЕДНОСТИ МЛАДИХ У САОБРАЋАЈУ

Анализа стања на територији одређене локалне самоуправе подразумева истраживање и анализу свих података у вези са безбедношћу саобраћаја, како би се могло свеобухватно сагледати шта су узроци и проблеми и како их отклонити. Да би се дефинисали приоритети, када су будуће активности у питању, неопходно је познавати најугроженије локације, најугроженије категорије учесника у саобраћају и њихово понашање на које је потребно деловати, али и недостатке саобраћајног система које треба отклонити.

Као пример свеобухватне анализе података о стању безбедности саобраћаја може се навести пример локалне самоуправе за коју је, нпр. анализа података о саобраћајним незгодама показала да се као проблем издвајају млади (старости од 19-24 године) као категорија учесника у саобраћају која повећано страда у саобраћајним незгодама. На основу ових података, следећи корак би био да се изврши додатна анализа дали млади страдају као возачи, путници или пешаци. Након тога се може извршити анализа података са аспекта тежине последица незгоде и временске и просторне дистрибуције незгода на основу којих се одређују тачке нагомилавања, тј. времена и места у којима је највећа концентрација незгода са учешћем младих. Затим се на основу података о ставовима, знањима и понашањима младих у саобраћају врши додатна анализа и сагледавање проблематике ове циљне групе како би се утврдили узроци њиховог небезбодног понашања.

Резултати овако спроведених истраживања треба да буду основа за одабир мера и активности које треба предузети: нпр. реализовање „вршњачке едукације“ у свим средњим школама; покретање кампања којима би се повећало знање ове категорије учесника о опасностима и ризицима у саобраћају; реализација курсева знања из безбедности саобраћаја; упућивање предлога саобраћајној полицији за појачаном контролом ових учесника у саобраћају или контролом само на местима и у време када је велики број ове категорије учесника на путевима, односно када повећано крше прописе; упућивање предлога управљачу пута да предузме мере из своје надлежности да на местима где ова категорија учесника повећано страда унапреди безбедносне карактеристике путне инфраструктуре, итд.

На овом примеру се може уочити какав може бити пут приликом вршења анализа и истраживања, од препознавања проблема, преко одабира мера којима ће се деловати на проблем и носиоца активности, до начина на који ће се препоручене мере реализовати.

ПРИЛОГ 2: ИЗВЕШТАВАЊЕ О СТАЊУ БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ПОДРУЧЈУ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Извештавање о стању безбедности саобраћаја је део праћења стања безбедности саобраћаја. Обавеза извештавања о стању безбедности саобраћаја је препозната Законом о безбедности саобраћај („Сл. гласник РС бр. 41/09, 53/10, 101/11, ...”), у даљем тексту Закон, и Стратегијом.

Законом је дефинисано да извршни орган јединице територијалне аутономије, односно јединице локалне самоуправе, општинско веће, односно градско веће, подноси Скупштини извештај о стању безбедности саобраћаја на том подручју најмање двапут годишње. Стратегијом је предвиђено да на локалном нивоу треба извештавати још и саобраћајну полицију, управљача пута, медије и сл. и да највећи део активности у погледу извештавања на локалном нивоу треба да реализују Савети за безбедност саобраћаја.

Осим извештавања најважнијих субјеката у систему безбедности саобраћаја, Савети за безбедност саобраћаја треба редовно да прате стање безбедности саобраћаја и о томе дискутују на интерном нивоу, на свакој седници Савета. Потребно је да сви чланови Савета за безбедност саобраћаја буду упознати са подацима о стању безбедности саобраћаја на подручју локалне самоуправе

Имајући у виду обавезе и препоруке, када је извештавање о стању безбедности саобраћаја на локалном нивоу у питању, могу се издвојити три врсте извештаја која су Савети за безбедност саобраћаја у обавези да припремају:

1. Извештаји за потребе извештавања Скупштине, најмање два пута годишње,
2. Детаљни извештај за потребе сачињавања Програма трошења средстава од наплаћених новчаних казни за прекршаје у саобраћају, једном годишње и
3. Извештаји са показатељима тренутног стања безбедности саобраћаја, за праћење стања на редовним састанцима Савета

Извештаји треба да буду пре свега сачињени на основу података о саобраћајним незгодама и њиховим последицама и на основу података о понашању и ставовима учесника у саобраћају на подручју локалне самоуправе.

Чланови Савета за безбедност саобраћаја треба да одаберу једног од својих чланова, односно надлежну институцију, која би требало да прати податке о стању безбедности саобраћаја и припрема Извештаје, на основу којих ће сви чланови Савета бити упознати са стањем безбедности саобраћаја.

Савет треба и да дефинише на који начин ће свака врста података бити прикупљана (самостално - подаци саобраћајне полиције и сопственим истраживањима или да се користе подаци Агенције за безбедност саобраћаја и других институција на националном нивоу). На основу искустава из досадашње праксе, показало се да је најједноставније и најефикасније да податке прикупља и израђује Извештаје представник управљача пута или представник саобраћајне полиције.

Структура Извештаја за Скупштину

Извештаји који се достављају Скупштини, односно доносиоцима политичких одлука, не треба да буду превише обимни, већ да систематично укажу на тренутно стање безбедности саобраћаја на подручју локалне самоуправе, да се јасно издвоје највећи проблеми, циљеви којима се тежи и најважније активности које су реализоване и које се планирају у наредном периоду.

Препорука је да Извештај за Скупштину садржи следеће делове (податке):

1. Поређење стања безбедности саобраћаја на подручју посматране локалне самоуправе са просеком за Србију, као и са другим локалним самоуправама (поређење вредности јавног ризика и сл.);
2. Тренд стања основних показатеља безбедности саобраћаја у последњем петогодишњем периоду (број и последице саобраћајних незгода кроз године);
3. Основни показатељи стања безбедности саобраћаја у посматраној години:
 - Најугроженије категорије учесника у саобраћају (пешаци, бициклисти, путници и возачи аутомобила и др.);
 - Најчешћи утицајни фактори који доприносе настанку саобраћајних незгода;
 - Месечна расподела саобраћајних незгода;
 - Просторна расподела саобраћајних незгода у односу на државне путеве и улице;
 - Просторна анализа у односу на конкретне деонице и улице где се догађају саобраћајне незгоде;
4. Тренутно стање страдања најмлађих учесника у саобраћају: деце (0-14 година) и младих (15-30 година);
5. Кратак извештај о последњим доступним подацима о понашању учесника у саобраћају (употреба појаса, употреба кациге, алкохол, прекорачење брзине, понашање деце у зони школа и др.);

6. Праћење достизања претходно дефинисаних циљева (циљева у складу са локалном стратегијом безбедности саобраћаја, односно, националном, уколико локална није донета);
7. Систематично издвојене најважније чињенице о проблемима у безбедности саобраћаја;
8. Кратак преглед активности и мера које су предузете у претходном периоду и степен реализације претходног Програма реализације средстава од наплаћених казни;
9. Најважније активности које се планирају у будућем периоду.

Структура Извештаја за потребе састављања Програма трошења средстава од новчаних казни за саобраћајне прекршаје

Програми трошења средстава од новчаних казни требају бити сачињени у складу са Законом и у односу на податке и најважније чињенице о стању безбедности саобраћаја - потребама и проблемима конкретне локалне самоуправе. Програми треба да осликавају реалне потребе за унапређењем безбедности саобраћаја.

Извештај о стању безбедности саобраћаја који се саставља за потребе израде Програма трошења средстава од новчаних казни треба да буде детаљан и да садржи што детаљнију упоредну анализу свих релевантних података који осликавају стање безбедности саобраћаја на подручју локалне самоуправе. Закључци произашли из ових Извештаја морају јасно да укажу које су категорије учесника у саобраћају највише угрожене на територији локалне самоуправе, које су околности страдања најугроженијих категорија учесника у саобраћају (фактори и околности које су у највећој мери допринели настанку саобраћајних незгода са њиховим учешћем), које су локације и деонице путева где долази до највећег накупљања саобраћајних незгода, посебно незгода са најтежим последицама.

Детаљан годишњи извештај о стању безбедности саобраћаја на подручју локалне самоуправе, који се израђује за потребе састављања Програма трошења средстава од новчаних казни, се препоручује да садржи следеће делове (податке):

1. Уводни део са кратким описом проблема;
2. Кратак упоредни приказ показатеља за посматрану годину у односу на претходних пет година, са посебним освртом на податке из претходне године, кроз приказ успостављеног тренда основних показатеља безбедности саобраћаја у последњем петогодишњем периоду, заједно са годином на коју се извештај односи (број и последице саобраћајних незгода кроз године);

3. Поређење стања безбедности саобраћаја на подручју посматране локалне самоуправе са просеком за Србију, као и са другим локалним самоуправама (поређење вредности јавног и саобраћајног ризика и сл.), за претходни период (нпр. трогодишњи период);
4. Анализа саобраћајних незгода и последица према основним обележјима:
 - Анализа података о броју и врсти саобраћајних незгода
 - Укупан број саобраћајних незгода
 - Број саобраћајних незгода са материјалном штетом
 - Број саобраћајних незгода са настрадалим лицима - погинулим и повређеним
 - Број саобраћајних незгода са лаким телесним повредама
 - Број саобраћајних незгода са тешким телесним повредама
 - Број саобраћајних незгода са погинулим лицима;
 - Анализа података о последицама саобраћајних незгода
 - Број настрадалих лица (погинулих и повређених)
 - Број лакше повређених лица
 - Број теже повређених лица
 - Број погинулих лица
 - Величина материјалне штете;
 - Анализа типова саобраћајних незгода,
 - Анализа утицајних фактора који доприносе настанку саобраћајних незгода,
 - Анализа саобраћајних незгода у односу на категорије учесника у саобраћају,
 - Просторна анализа саобраћајних незгода у односу на категорије путева и догађање саобраћајних незгода „у насељу“ и „ван насеља“,
 - Анализа места накупљања саобраћајних незгода и идентификација тзв. “опасних места” и “опасних деоница” путева,
 - Временска анализа саобраћајних незгода и последица:
 - Анализа саобраћајних незгода по месецима
 - Анализа саобраћајних незгода по данима у току седмице
 - Анализа саобраћајних незгода по часовима у току дана,
 - Анализа структуре настрадалих лица (према својству учешћа, старосна структура, према полу, ...),

- Детаљна анализа страдања деце до 14 година,
- Детаљна анализа страдања младих учесника у саобраћају од 15 до 30 година,
- Детаљна анализа страдања старијих од 65 година,
- Детаљна анализа страдања пешака,
- Детаљна анализа страдања бициклиста,
- Детаљна анализа страдања путника и возача моторних возила (путнички аутомобили, мотоцикли, мопеди, аутобуси, теретна возила и др.);

5. Извештај са резултатима последњег истраживања индикатора понашања учесника у саобраћају (према сопственим истраживањима или према подацима Агенције за безбедност саобраћаја), где су најважнији:

- % возача и сувозача који користе сигурносни појас у аутомобилима у насељу/ван насеља/на аутопуту,
- % путника на задњим седиштима који користе сигурносни појас у аутомобилу у насељу/ван насеља/на аутопуту,
- % деце која се исправно превозе у аутомобилу у насељу/ван насеља/на аутопуту (користе ауто седишта или заштитни појас),
- % возача који управљају возилом под дејством алкохола,
- % возила (по категоријама возила) која у насеље/ван насеља прекорачују дозвољену брзину,
- % мотоциклиста који користе кацигу,
- % мопедиста који користе кацигу;

6. Извештај са резултатима последњег истраживања ставова грађана о опасностима и ризицима у саобраћају (према сопственим истраживањима или према подацима Агенције за безбедност саобраћаја), од којих су најважнији ставови о:

- вожњи под утицајем (алкохола, дрога, лекова и сл.),
- брзој вожњи,
- ометаној пажњи (мобилни телефон) и умору током вожње,
- значају система заштитних система (појасеви, дечја ауто седишта, кацига),
- кажњавању за прекршаје у саобраћају;

7. Анализа стања у погледу достизања претходно дефинисаних циљева (циљева у складу са локалном стратегијом безбедности саобраћаја, односно, националном, уколико локална није донета и других дефинисаних циљева);
8. Циљана - детаљна истраживања, по потреби, како би се прецизније утврдили кључни проблеми безбедности саобраћаја:
 - Детаљна анализа фактора и околности страдања најугроженијих категорија учесника у саобраћају (Детаљна анализа података о саобраћајним незгодама у којима су учествовале најугроженије категорије учесника у саобраћају упоредо са подацима понашању и подацима о ставовима ових категорија учесника у саобраћају),
 - Детаљна анализа локација на путној мрежи где је повећана угроженост учесника у саобраћају (конфликтна техника и друге методе прикупљања података са терена, ово је посебно важно за зоне школа и локације где су повећано угрожене рањиве категорије учесника у саобраћају),
 - и сл.;
9. Идентификација кључних проблема и предлог ургентних мера безбедности саобраћаја на основу спроведених анализа;
10. Степен реализације претходног Програма реализације средстава од наплаћених казни;
11. Закључак.

Структура Извештаја за праћење стања на састанцима Савета

На свакој седници Савета за безбедност саобраћаја, обавезна тачка дневног реда мора бити Извештавање чланова Савета о тренутном стању безбедности саобраћаја на подручју локалне самоуправе. Досадашња искуства у пракси су показала да би ова врста Извештаја требало да садржи основне податке о броју и последицама саобраћајних незгода, са посебним освртом на поређење података из текуће године са истим периодом претходне године, као што су подаци о:

- броју саобраћајних незгода и њиховим последицама,
- броју настрадалих по својству учешћа и категоријама возила (пешак, возач, путник),
- стању безбедности деце и младих у саобраћају,
- стању безбедности саобраћаја у зонама школа,

- месечној расподели саобраћајних незгода,
- анализи незгода по категорији пута,
- анализи незгода по конкретним деоницама пута,
- ефектима раније примењених мера (уколико се располаже овим подацима)
- и сл.

Извештај треба да садржи и коментар о претходно уоченим проблемима, као и дефинисаним и реализованим активностима у периоду између два састанка.

Република Србија
Агенција за безбедност саобраћаја

Булевар Михајла Пупина 2 (источни улаз)
11070 Нови Београд
011/214-50-89
011/214-49-62

web адреса: www.abs.gov.rs
e-mail: abs@abs.gov.rs
istrazivanja@abs.gov.rs
prevencija@abs.gov.rs

Графичка обрада и дизајн
Сектор за превенцију и локалне самоуправе
Одељење за анализу и истраживања

Штампа
Агенција за безбедност саобраћаја
2018. година

